

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

5 Si fortasse voles testari, de proprio des.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](#)

C. IV. ¶ Episcopus tertiam partem sibi debitam ecclesiæ relinquere poterit.

Item ex concilio Toletano IX. cap. 6.

Episcopus a. si tertiam partem, quam de rebus paro-
lūm ecclesiæ fæcione paterna sibi debitam
nōn, aut ipsi ecclesiæ, cuius res esse patet, aut alteri
ecclesiæ, quam elegit, conferre dixeret, & licitum man-
nest, & invocabile robur ejus sententia ferat.

Quæstio IV.

Quid autem queritur, si de suis, & ecclesiæ rebus aliqua ac-
quisitive noscuntur, eis proveniant, ita dissimile, in co-
dem concilio Tolerano IX. c. 4.

C. I. ¶ Deis, qui si sūi, & ecclesiæ rebus aliqua
acquisitive noscuntur.

Sacerdotes b. vel quicunq; illi sunt, quibus ecclesiæ
fæcione rerum cura commissa est, quaenque admi-
nistratioñis sua tempore emerint, si de rebus propriis vel
vile, vel rerum habuerint, ad ecclesiæ nomen cui præsumt,
charitatem conficeri instrumenta procurent: non enim
coenit, ut ecclesia, quem suscepit extraneum efficiat in
aleno divitem, & in suo retineat fraudatorem. ¶ Hi
reti, qui futuris rerum noscuntur habere comprehendim-
us, ex omni te, quam post ordinatioñis sua diem visi-
lunt aquifiss, sive nulla, sive aliqua sint instrumenta
confici, compensatione tam juris sui, quam ecclesiæ
rerum habita, si se utriusque quantitas ex-
quaverit, inter ecclesiam & decedentes hæredes æquoju-
te conquisito pertinebit.

¶ Compensatione] In concilio ipso, cum vetustis exem-
plariis collatis, legitur, compensata tam juris sui, quam ec-
clesiæ rerum habitudine.

Si quis vero pro compendio suarum rerum, ecclesiæ rebus detrimen-
tuos videntur, vel si occasione verso ecclæsiæ rerum in rebus propriis
estimationis peccus fuerit, vicecum qui lucrum fecerint, detrimen-
tuos parentibus reficiant.

C. II. ¶ Reficiantur detrimenta sacerdoti-
ve ecclæsiæ, que alterius occasione ale-
ter senserit.

Vnde in concilio Bracarense III. cap. 3. legitur.

Vicunq; sub hoc neglegit res divinas labore disti-
nguitur, placito speciali: distinguendum est, qualiter si
de rebus, seu augmentis ecclæsiæ qualiter laboribus suis
proprie auxit, & ex hoc ecclæsiæ fæcione rebus aut negleculum
laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induit, quodquid in rebus ecclæsiæ minutus illi restitutus, ex
eius rebus, arque suffragis suos convictus fuerit am-
pliæ labores. Quod si aliquid pro utilitatibus ecclæ-
siæ, aut substantia expendit, aut expedit, vel perdi-
mis quidam perire criti; si hoc comprobatur potuerit, to-
tum illi à rebus ecclæsiæ ejusdem reformabatur; pro cuius
utilitate id expensibile probatur.

Si vero de rebus ecclæsiæ tantummodo aliqua acquisitive noscuntur,
et eis ratione ecclæsiæ instrumenta debent compondere, nec ab aliis pos-
trum illo donare.

C. III. ¶ De his, qui sacerdotem emunt, ad ecclæ-
siæ nomen scripturam faciunt:

Vnde in Agathensi concilio, c. 5. legitur.

Plebs obter c. dum dicatum tenet de his, qui emunt;
ad ecclæsiæ nomen scripturam faciat, aut ab eis, quam
tenet, ecclæsiæ ordinatione discedat.

¶ Causa hoc ab Iome etiam, & auctore Pannormia citatus ex
Agathensi, in qua extat. In decretabilis vero, tit. de pecul. cler. ex
council. Arlatensi, & apud Burchardum, & in prima collectione de-
cretorum, ex concilio Arlaufico.

a Ivo p. 9. c. 171. b Ivo p. 3. c. 169. c Extri. de pecul. cler. c.
Burch. l. 3. c. 129. Ivo p. 3. c. 159. Pannom. l. 2. c. 171.

Testamenta vero non licet ei confidere, nisi de rebus pro-
priis.

C. I. ¶ Quonodo de rebus ecclesiæ liveat testari
sacerdotibus.

Unde Gregorius scribit Deiudicat. i. Episcopo a.

lib. 10. epist. 42.

Nulli b dubium est, quia sicut sacerdotibus res in E-
piscopatu acquistas nulla est alienandi licentia, ita
de his, quas ante habuerint, quidquid judicare voluerint,
non vetantur. Itaque fraternitatem tuam tempore,
quod ad nos fuit, quæstam esse recolimus, quod quadam
mobilia z, qua Constantius decessor vester Luminosæ
ancilla Dei, filia fratris sui, testamenti serie legati titulo
reliquit, jam Episcopus acquisisset, decretuq; nos, usi
huc constaret, nullum ex his ecclesia vestra prejudicium
pateretur. Quod & vos oportet recolare, & molestatam
aliquam predictæ ancilla Dei non facere, necei sine co-
gnitione de his, que possidet, quidquam facere.

¶ Deiudicat] Antea legebatur, Lucidio. Restituta est
inscriptio ex originali: quia inscriptio integra est supra, ead. q. 2. res
in Episcopatu. Illud enim caput in hoc conservetur.

z Mobilia] In originali impresso, & manuscripto est, im-
mobilia, sed non est mutatum propter Doctorum scripta: nonnulla
vero alia sunt emendata.

C. II. ¶ De edendo.

Idem lib. 4. epist. 22. sen. c. 66. Cypriano Diacono.

Obitum Theodori Episcopi dilectionem tuam jam cre-
dimus cognovisse. Sed quia ipse testamentum dicitur
condidisse, iubiliter te (ne quid de rebus ecclesiæ suæ
consumpti) oportet inquirere. Et si quidem eum exin-
dit aliquid in congruè minuissim dideceris, ita age; ut res i.
ipse ab eo, cuius inter est, modis omnibus reparentur.

C. III. ¶ Quia monasterii ab Episcopo confer-
tur, revocari non debent.

Item Gregorius Marinius Episcopo Ravennati,

lib. 5. epist. 1. sen. c. 101.

Qvia Ioannes quandam decessor tuus i, dum viveret,
sapientia nobis expertis, ut ea, que in monasterio illo
contulerat, quod juxta ecclesiam sancti Apollinaris ipse
construxerat nostra decessor immunitate firmare, &
nos facturos hoc esse promisimus, fraternitatem vestram
necessari duiximus adhortandam, ut nihil de his, que il-
lici contulit, atque confiruit, aliquo modo patiatur immi-
nui: sed omnia firma studeat stabilitate servati. Hujus
igitur monasterii, & collatarum illic rerum, quia in testa-
mento, quod condidit, fecisse noscitur mentionem, sci-
endum vobis est, non ea nos ideo confirmasse, quoniam
supremam ejus sequimur voluntatem: sed quia ei hæc
(sic diximus) viventi promisimus. Hac itaq; si sollicitè
fraternitas vestra implere festinet: quatenus & qua in
supra scripto monasterio constituit, & a nobis sunt firmata,
serventur, & illa, que in damnum dari, vel fieri per testa-
mentum suæ decrevit ecclesia, nullam, prohibente nempe
lege, obtineant firmatorem.

i lozanes quandam decessor tuus] Hæc verba non solum
hoc loco apud B. Gregorium, sed ex superioribus hinc comportata.

C. IV. ¶ Quia ante suam ordinacionem, vel post

bardataria successione acquisivit Episcopus,

cui vult, dereliquerat.

Item ex concilio Hispanensi.

¶ Sic etiam citam Burchardus, & Ivo, & in Hispanensi primo
habent ex nonnulla ad hanc rem conscientia. Si integrum caput habe-
tur in concilio Parisense, l. 3. c. 4. & in Capitularibus, l. 3. c. 175. re-
fertur inter alia decretalia concilii Parisense.

Fixum c ab hinc, & perpetuo mansurum esse decre-
vimus, ut Episcopus rebus sui juris, quas autante.

a al. Dodecat. b supera q. 2. res in Episcopatu. Poly. l. 4. c. 15. a.

Burch. l. 3. c. 121. Ivo p. 5. c. 324.

Episcopatum, aut certè in Episcopatu hæreditaria suc-
cessione acquisivit, secundum auctoritatem canonica-
quidquid vult, faciat, & cui vult, eas confeat. Post
quam autem Episcopus factus est, quacunque res de fa-
cilitatibus ecclesie, aut suo, aut alterius nomine, qual-
libet conditione comparaverit, decreverimus, ut non in pro-
pinorum suorum, sed in ecclesiâ, cui praefit, iura de-
veniant.

De rebus vero ecclastificis testari licet Episcopo, si tantudem de
proprio restitutis.

C. V. q. Quomodo possunt esse rata, que de eccl-
esi proprieitate testamento lo-
gantur.

Unde in Agathensi concilio, c. 1. statutum est.

Si b. Episcopu condito testamento aliquid de ecclesi-
sticis juris proprietate legaverit, alter non valebit, nisi
tantudem de jure proprii facultate superveri-

z pars. Sed si Episcopus, vel quibus ex gradu ecclastico
intestatis defunctus fuerit, nō aliqui inventi fuerint, qui jure cogni-
tionis succedant ecclesiâ sua ei succedat in integrum: nec licebit ali-
eu aliqua ex rebus eius presumere.

C. VI. q. Episcopo intestato ecclesia succedit
in integrum.

Unde in Tarragonensi concilio, c. 1. statutum est.

Sicubi defunctus fuerit Episcopus interitus, post de-
functionem ejus i. à Presbyteris & Diaconis de rebus
ipius inventarium fideliter conscribatur, à minimo usq;
ad maximum, id est, de utensilibus, vel de omni suppeli-
tione: ita tamen, ut si quis exinde vel pralumpsite ali-
quid, vel occulte fuerit tuis convictus, secundum
futri tenorem restituat univera.

t. q. Defunctionem ejus] Antea legebatur, hanc diffi-
cutionem. Emendatum est ex variis conciliorum editionibus,
& duabus codicibus Vaticani, quemadmodum nomina
alia. In codice autem Laciensi regio legitur, post depositio-
nem ejus.

C. VII. q. De eodem.

Item ex concilio Tributensi.

Quicunque ex gradu ecclastico sine testamento,
& sine cognitione deceperit, hæritas ejus ad ec-
clesiam, ubi deserterit, devolvatur. Similiter de san-
ctionalibus.

q. Burchardus etiam, & Ivo citant capitulum hoc ex concilio
Tributensi, cui prefuit Arnulfus. Sed in eo, quod extat, non
habetur. Similiter legitur apud Iulianum antecessorem novellę
131. cap. 11.

CAUSA XIII.

Iaceſians cuiusdam baptismali ecclesiâ, cladiſſu-
bilem prieſti, boſſili metu compuſi, domicilia ſua
transluterunt in aliam diocēſim: priedia tamen an-
riugatione deſeruerunt colere: caperunt perſolvere de-
cimas illa ecclesiâ, in cuius diocēſim tranſiuerunt: &
apud eam ſunt elegant ſepulchra. Tranſiūt quinqūaginta an-
ni, clerici, quibus quandam perſolverunt decimas, caperunt move-
re queſitionem in eis, qui ab iſi accipiunt a primis, & decimis
veniunt ad cauſam.

1. Modo priuimus queſitorum, ſi illi quorū domicilia ſunt in diocēſi huius baptismali ecclesiâ, debeat perſolvere decimas
illae ecclesiâ, & celebrare ſuas exequias apud eam ecclesiâ,
in qua quandam hæſebant a parentibus eorum.

2. Secundo, an preſcriptione temporis, juxta percepiente decimas, &
ſuernandi tollatur.

a. Et in Epaunensi, cap. 17. b. Burchard. lib. 1. cap. 212. Ivo
part. 3. cap. 326. c. Burchard. lib. 1. cap. 207. Ivo part. 6. cap. 222. d. al.
accoperunt.

QVÆSTIO I.

Quod priori ecclesiâ hec omnia iure perſolvenda ſint, ab
P. res huius argumentis probare contendunt. Conſtat ut
quamquam baptiſmatem ecclesiā habens diaconiſſim ſi
legitime aſſignat: ſicut & parochiales ecclesiā habent parochi-
ſe distributa.

C. I. q. Singuli ſacerdotes proprias debent
habere ecclias.

Unde Dionyſius Papa Severe Episcopo, epiftola
ſecunda.

Ecclias & singulas singulis Presbyteris deſimis
parochias, & coemeteria eis diſiſimus: & unic
ius proprieſtate legiteſſim: ita videlicet, u
nullus alterius parochia terminos, aut ius invadat: ſed
ſit uniuersiſque ſuis terminis contentus, & taliter eccl
iam, & plebem ſibi commiſſam cuſtodi, urante
bunal aterni iudicis ex omnibus ſibi commiſſis ratio
nem reddat: & non iudicium, ſed gloriā pro ſuis iſi
bus accipiat.

In diocēſi autem deſignata quecumque priedia colunt, pre
tus decimationum baptismali ecclesiâ aſſignatus debet ſiſa. Quia
ergo & priedia haec ſunt terminos noſtre diocēſi continentur, & pre
veniunt decimationum nebul legitime aſſignatus, neſtis iuris per
ſolvendum eſt.

z pars. Hu ita reſpondetur. Decima b. à Deo confiſſis
ſunt per Moysen, ut perdiuerentur a populo filii Levi per mi
ſterio, in quo deſerterebant ei in tabernaculo. Non accipiat ſi
Levi decimas, niſi ab eis, pro quibus offerebam preces, & ſacrificia.
Quia ergo nos ſervamus Domini in tabernaculo, offerendo pre
ceſi, & ſacrificia, & ipſi debent nobis perſolvere decimas & po
mitias. q. Item, ſic decime darentur filii Levi non deſer
tebant, perdiuerebant, ut contemptu Levita, qui fecerit etiā
eligeret, cui vellet decimas dare. Nam diuīno c. eſt [Levi
qui tecum moratur & intra muros tue habitat, comedet eſt.] ut
ex ſingulis tribibus exiſtentes ad habitationem accepunt: at u
nique tribus illis perdiuerentur decimas, qui fecerit. Non
Moysē praecepit filii Iſrael (ſicut legitur d. in Deuteronomio) [a
līo quem eligeret Dominus Deus uero, ut ſit nomen ejus, ut
omnis, que praecipio conſeruerit, holocauſta, & holitas, & decimas;
primitis manuum uerſarum, & quādūdū priedium eſt in na
neribus uerſis, que uerſiſſi coram Deo uero, & filius ihu, & filia ih
ſuſ ſervis & familiis, atque Levita, qui manet in uobis uerſu.] Qui
ergo nos intra muros uirbi uerſorum ſedemus, & in habitatione
ſumus, rite ab eis decimas accipimus. Item uit Propterea
[Producens familiam ſumentis, & herbam ſervut ſumus]
Famili, & herba ex terra producunt: ſed quibus? ſemina uer
rigantibus eam, id eſt, hominibus coenibus eam f. & in hoc ſe
uientibus ipſiſ. Item Apofolus g. [Communiuit autem, qd
catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis.] Hic Gal
Corinthi. h. autem probari ſpecialiter ſibi debet ſuceptus quod in
ritualia maniſtravit, dicens. [Si neſi uobis ſpirituale ſeminarium
magnum eſt, ſi nos carnalia uerſa metamus.] Item i. [Si aliis perſuas
i ibidem.]

a. Polycarp. lib. 4. tit. 31. Burchard. lib. 3. c. 43. Ivo p. 3. c. 47. Ad
Ls. c. 73. Pam. lib. 2. c. 42. b. Nomer. ii. c. Deuter. 14. c. d. Deut. 12. e. Psal. 103. f. al. eum. g. Galat. 6. h. i. c. d.